

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Сахно Н.О.

Науковий керівник: к.т.н., доц. Крилова О. В.

Бюджетна політика України є суттєвою у процесах забезпечення фінансової та макроекономічної стабільності країни. Макроекономічна стабільність, в свою чергу є ключовою та безумовно важливою передумовою для підтримки сталого економічного розвитку України.

Бюджетна політика – це діяльність, в якій держава використовує бюджетні відносини для забезпечення соціального, економічного та соціального розвитку, є однією з важливих складових економічної політики та має значний вплив на носія економічного розвитку, підприємництва, населення, забезпечення безпеки[1].

Виходячи з цілей і завдань стратегії прогресивного економічного зростання, пов'язаних із підвищенням рівня ефективності її ендогенної складової, необхідно удосконалити основні принципи фіскальної політики. Нині уряди багатьох країн світу впроваджують безпрецедентні заходи державної підтримки, що демонструє роль та потенційний вплив фіскальної політики на національну та національну економічну динаміку[1].

Успішне використання інструментів фіскальної політики дозволило країнам підтримати сукупний попит і пропозицію та пом'якшити пов'язані з цим економічні проблеми під час пандемії COVID-19 (падіння обсягів виробництва, зайнятості, доходів, інвестицій та ін.). Вказані вище наслідки мають своє відображення й в Україні, де також виникли значні економічні проблеми та з'явилась першочергова потреба використання інструментів бюджетної політики. Проте, незважаючи на важливі уроки та переваги використання фіскальної політики у світовій економічній думці порівняно з використанням традиційної монетарної політики, в Україні застосування фіскальної політики показало свою неефективність. Але, наразі економіка та бюджетна система України стикнулась з ще одною, не менш важливою та суттєвою проблемою – початком воєнних дій на території держави, що ще більше поглиблює проблему неефективності бюджетної політики країни загалом на наражає її на нові ризики та виклики.

Слідуючи світовим трендам, український уряд вжив певних заходів для підтримки економіки інструментами фіскальної політики. Проте сфери підтримки та досягнуті результати значно скромніші в порівнянні з іншими країнами. Така ефективність зумовлена особливостями формування та реалізації заходів фіскальної політики України.

Серед особливостей, які суттєво впливають на результати фіскальної політики, є такі[2]:

Завдяки аналізу рішень влади як законодавчої, так і виконавчої влади було виявлено відсутність системного бачення майбутнього розвитку української економіки та шляхів подальших реформ.

Як і в попередні роки, жодні плани щодо розробки та реалізації політики соціальної справедливості, що є ключовою умовою сталого розвитку економічної системи, не стоять на порядку денному українського уряду, що загрожує не лише майбутньому економічному розвитку, а й самому існуванню Української держави.

Також, одним із важливих факторів, що впливають на доходи бюджету, є фінансове становище стратегічних державних підприємств, які є великими платниками податків. Як і попередники, політика нинішньої адміністрації щодо стратегічних підприємств базується на врахуванні інтересів українських фінансово-промислових груп і груп, які мають вплив на українську політику, тому ставиться під великий сумнів прозорість функціонування цих підприємств.

Внаслідок цих особливостей спостерігається несистемне, хаотичне реформування національної економіки, часта зміна векторів розвитку та пріоритетів економічної політики, відсутність послідовності у проведенні реформ при зміні влади та ін. Подані вище особливості відбиваються і на формуванні та реалізації бюджетної політики, зокрема, у використанні неефективних підходів до розподілу ресурсів бюджету з точки зору світових тенденцій розвитку[2].

Наразі основні показники проекту бюджету України на 2022 рік, у порівнянні з такими ж показниками у 2021 році мають позитивну динаміку:

Результати дослідження зведені в таблицю 1.

Таблиця 1

Держбюджет 2021-2022: основні показники [4]

Показники	2021	2022
<i>Доходи</i>	1107 млрд грн	1267 млрд грн
<i>Видатки</i>	1345 млрд грн	1441 млрд грн
<i>Дефіцит держбюджету</i>	246 млрд грн	188 млрд грн
<i>Державний борг</i>	2,56 млрд грн	2,7 млрд грн
<i>ВВП</i>	4,6%	3,8%
<i>Інфляція</i>	7,3%	6,2%
<i>Курс долара середньорічний</i>	29,1	28,6
<i>Середньомісячна зарплата</i>	13632 грн	15258 грн
<i>Рівень безробіття</i>	9,2%	8,5%

Аналізуючи бюджетну декларацію на 2022-2024 рр., створену як перший етап бюджетного процесу, та вважається основою для складання саме Державного бюджету, можна виділити певні ключові аспекти у різних галузях[3].

Державна політика у сфері національної безпеки та оборони згідно з документом для сектору безпеки і оборони передбачає спрямовувати ресурс на рівні не менше 5 відсотків від запланованого обсягу ВВП, а саме: на 2022 рік – не менше 270 741,4 млн грн, 2023 рік – не менше 299 730 млн грн, 2024 рік – не менше 332 585 млн гривень[4].

Використання видатків планується на такі категорії, як «Створення та освоєння виробництва нових зразків військової техніки та озброєння та оснащення ними Збройних сил України»; «Збільшення рівня грошового забезпечення військовослужбовців»; «Розвиток спроможностей розвідки»; «Використання засад НАТО у розвитку сектору національної безпеки та оборони»; «Посилення розвитку та ефективності кібербезпеки»; та «Забезпечення охорони прав та свобод населення та безпечного середовища їх життєдіяльності».

Державна політика у сфері соціальної допомоги основними своїми аспектами виділяє «Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб»; «Соціальний захист громадян, постраждалих від Чорнобильської катастрофи»; та «Соціальна підтримка учасників АТО/ООС».

Також, через воєнні дії на території країни, ключовою у цих роках стала Державна політика у сфері реінтеграції тимчасово окупованих територій, що базується на формуванні там інфраструктури та відновленню економічної та бюджетної політик.

Можна зробити висновок, що на сучасному етапі бюджетна політика існує в умовах кризових явищ та приймає на себе чималу кількість ризиків, але аналіз її стану та готовності до цих ризиків доводить, що на сучасному етапі бюджетна система потребує вдосконалення та реформування, хоча основні показники бюджету у порівнянні 2022 року з 2021 починають зростати та покращуватись, що означає курс на стабілізацію бюджетної політики та початок змін у позитивний бік.

Перелік посилань

1. Винокуров Я. Бюджет 2021. Які зміни уряд запланував для українців на наступний рік. Економічна правда : веб – сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/09/15/665123/>
2. Shkodina, I., Zelenko, O. (2021). Budget Policy and its Features in the Economy of Ukraine, *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism.* 13, 145-151. <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2021-13-15>
3. mil.in.ua [Інтернет-ресурс]: Якою буде бюджетна політика України у 2022 році у сфері оборони та безпеки – Режим доступу: <https://mil.in.ua/uk/blogs/yakoyu-bude-byudzhetna-polityka-ukrayiny-u-2022-rotsi-shhodo-oborony-ta-bezpeky/>
4. minfin.gov.ua [Інтернет-ресурс]: сайт Міністерства фінансів України – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>